

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 4. и 5. У Сомбору 1. Маја 1890. Год. XXII.

† ВЛАДИМИР КРАСИЋ,

учитељ вештбаонице на србској учит. школи у Г. Карловцу.

Немила смрт отрже из средине наше на цветну среду 21-га Марта о. г. једног од најваљанијих учитеља и најревностнијих раденика на пољу књижевства србског.

Тога кобног дана у 7 часова у јутру после дугог и тешког боловања од сушице преселио се у вечност Владимир Красић учитељ србске народне вероисповедне школе горњокарловачке и вештбаонице тамошње србске учитељске школе, члан књижевног одељења Матице Србске и члан хрватског педагогијског књижевног збора у Загребу.

Покојник се родио године 1851. у Саки, маленом србском селу у парохији манастира Грабовца у Толнској жупанији. Отац му Алекса био је кројач у том месту. Даровити Владимир сврши србску основну школу у месту својега рођења и за тим проведе више година као манастирски ђак у Грабовцу, а неко време и као заменик учитељски у околним србским општинама. Као мали манастирски ђак долазио је један пут у Сомбор и желио ступити у учитељску школу, али жељу ову своју није могао постићи, не имајући прописану спрему за ступање у ову школу. После тога је Красић у манастиру Грабовцу приватно учио гимназијске науке од неког ученог православног јеромонаха родом Словенца, бившег пре тога гимназијског профе-

сора, а кад се србска учитељска школа у Пакрацу отворила, по жељи срдца свог отиде он тамо и штедром помоћу свог великог добротвора блаженоупокојеног епископа Никанора Грујића сврши педагогијске науке и положи учитељски испит са отличним успехом.

Године 1876. буде изабран Красић за учитеља вештбаонице у новооснованој тада учитељској школи у Г. Карловцу. Ту почиње и његов књижевни рад. Уз неуморно делање у школи Красић је радио као трудољубива пчелица на књижевном пољу; преводио је с немачког језика више књига, а најзнатнији су му преводи: „Ново васпитање од Кехлера,“ у којему се излажу Фреблова педагогијска начела и које је дело вис. Школ. Савет за помоћну учевну књигу одобрио и „Приповедке из старог света од Херцега,“ које је дело Матице Србска наградом увенчала; „Гимнастика за основне школе.“ Оригинални радови Красићеви јесу ови: „Устанак у Босни од 1875—1878.“ „Љетопис манастира Грабовца.“ „Опис манастира Ораховице,“ а најзнатније му је међу овима дело: „Манастир Лепавина,“ које је у Љетопису Матице Србске и у засебној књизи штампано и садржи у себи редке и до сада слабо познате податке историчне о страдању нашега народа и о гонењу вере православне у првој половини прошлога века у Хрватској војничкој крајини.

Ови радови јесу неоцењено благо за познавање прошлости србскога народа у овој држави.

Покојник је брижљиво скупљао и народне умотворине и издао је: „Србске народне песме старијег и новијег времена.“ 1880. Народне приповедке, које је он из уста народа у Славонији и Хрватској прибележио, штампају се већ од дужег времена у Љетопису Матице Србске.

Многа дела покојникова педагогијског, језикословног и историчког садржаја штампана су у разним часописима србским. У њему је и „Школски Лист“ изгубио једног од највреднијих својих сурадника. Последњи чланак његов под насловом: „О неговању радљивости код деце“ штампан је у броју 5. и 6. овога листа од 1889. године.

Митроносни песник србски покојни владика Никанор Грујић пазио је Владимира Красића, подпомагао га је за време учења и њему је поверио издавање својих превода. Ово је поверење свог великог добротвора Красић подпуно оправдао и његовим настојавањем и под његовом редакцијом изишла су на свет чувена дела славнога Буља: Приповедке и: Савети мојој кћери, које је

са француског превео блаженоупокојени епископ Никанор, као и „Животописи светих угодника и угодница Божијих,“ које је исти епископ написао.

Владимир Красић био је веома талентиран и ванредно трудољубив човек. Тај неуморни и човечију снагу превазилазећи труд његов пореметио му је здравље и он је већ од више година болу своме у Глајхенбергу лека тражити, али је на последку пре неколико месеци у постељу лећи морао, из које се није више предигао.

Њега оплакује верна му супруга госпођа Ана рођ. Јанковић, која га је за време дуготрајне болести његове без одмора дворила и оплакују га још остарела мати Ева удова Красићка у Саки, коју је до последњег часа свог са синовњим поштовањем верно и савестно подпомагао и која је у њему сада подпору своју изгубила, две удате сестре и један брат, који су се с њим дичили, а оплакују га и многобројни пријатељи, који су уважавали красна својства племените душе његове.

У њему је школа србска изгубила најваљанијег узор-учитеља, који је својим трудом постигао редку вештину, да је ученике и ученице из сва четир разреда у стању био непосредно и у један пут са наставом цјелисходно и са најбољим успехом занимати.

На цветни четвртак 22. Марта после подне пренесено је тело покојниково у храм Св. Николаја, где је свршено свечано опело, при коме су уз началство пречастног г. проте Николе Беговића чинодјејствовали : пречастна господа Никола Живковић прота, професор и катихета — и Манојло Грбић катихета и професор учитељске школе. На опелу говорио је надгробно слово г. прота Беговић, споменувши нецеђене заслуге покојникове за школу, народ и србско књижество. После опела крене се спровод на гробље у најбољем реду. Напред иђаху школе : србска основна, за тим комуналне, банијанска, раковачка, градска мушка и виша девојачка школа и србска учитељска школа. Србска православна обштина уз вођење свога председника велештованог г. Петра Слеччевића учинила је врлом и љубљеном учитељу свом на најдостојнији начин последњу почаст. Пред свештеницима носио је један ученик србске основне школе венца, а две ученице исте школе подржавале су ленте од тога венца. На самртном одру и на колима бејаху смештени венци супруге, родбине, пријатеља и штоватеља покојникових.

На гробу опростио се с милим покојником г. Петар Радловић управитељ срб. учитељске школе. Тако је ево у 39 ој својој години престао на земљи живити и делати највреднији и најотличнији учитељ младежи србске. Престао је живити човек ретке изтрајности у племенитом раду за просвету народа свог, који беше одушевљен најискренијом и жарком љубави за свој народ, за своју православну цркву и за србску вероисповедну школу.

Нека је слава и вечна успомена најревноснијем трудбенику на пољу школства србског Владимиру Красићу, који ће до века служити за узор честитог и савестног учитеља и неуморног радника на пољу књижевства србског! Слава му!

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА,

држана у Ст. Бечеју 4. и 5. априла 1890. године.

У очи споменутог дана и на сам горе речени дан из јутра искупише се учитељи и учитељице из разних крајева карловачке митрополије. Како попис гласи, било их је икупљено око 110. — У 9 часова одоше сви у велелепну бечејску цркву на призивање св. Духа, где су чинодјејствовали преч. г. г. свештеници: Ал. Поповић парох, Степанов парох и капелан: Јелчић. После призивања оду у месну српску вероисповедну школу у пространу дворану, за то одређену — и ту управитељ и председник месног сазивачког збора г. Ст. Жекић поздрави са неколико речи икупљене учитеље, отвори скупштину и позове перовођу Мл. Поповића, да сва акта, од више власти добивена, а односећа се на скупштину, прочита. — Из ових се видело, да је скупштина дозвољена за ове дане, дневни ред скупштински, именовање за повереника од вис. Школ. Савета вбл. г. Н. Ђ. Вукићевића, а по оставци његовој за повереника постављен је најпреч. г. Јован Борота прота и члан Шк. Савета. По том позива присутне учитеље, да се конституишу. Општа је жеља била, по што је ова скупштина само продужење кикиндске, да све старо часништво остане и тако председник сазивачког збора прогласи за скупштинског председника г. Нику Грујића, за потпредседника г. Душана Стојишића. — Но по што је г. Јован Чиплић бечејски учитељ имао посебан предлог у погледу перовођа, то предложи, што се одмах и уважило, да извештач буде г. Јов. Благојевић, а перовође: г. г. Т. Костић уч. фелдварски; М. Ђорђевић уч. сентомашки; Мл. Поповић уч. бечејски; Љ. Лотић уч. кикиндски и Јов. Марић уч. нсадски. — Председник позива часништво, да заузме своја места.

* * *

Председник. Поздрављајући присутну браћу и сестре, истиче важност школе и њеног напретка. Обележава јадно становиште наших школа, јер баш они, који би ваљало: да се брину о њој, најмање то чине. Учитељство, вели, видећи то, само је прегло, да само себи помогне, да може у сваком погледу бити равно учитељству образованих народа. Напредак

школе и учитељства само се тако може замислити, а по том и известан бити, ако се све буде радило на либералним начелима, јер без слободе не може бити напретка. За то је учитељство наше и гледало сваком приликом, да унесе у школу што више слободе; школа не може, она не сме бити конзервативна; она не сме застати иза напредних школа; она се све више и више мора такмачити. Поносим се и дичим се, што сам увидео за ово кратко време, — како ме је наше учитељство већ у три маха за скупштинског председника изабрало, — да наша школа у томе духу напредује и корача (живео!). Видим, да наше учитељство руководи воља, љубав и одушевљење за српском школом (живео!). Захваљујући се на овој високој почести, на срце вам вежем, да цео рад, због кога смо се искупили, што достојанственије изведемо. Наше се учитељство старало, а и старало би се и у напредак о образовању учитеља, што би управо од горе требало да иде, а оно, како видимо, почесмо ми од доле... али све за бадава, то је скинуто са дневног реда и о томе за сад не може бити говора. — Позивам вас по ново на што достојанственији рад (живео!). Ваљало би, да се изашље по преч. г. проту Бороту и да му се све саопшти и да прво 1 сахат желимо конференцију држати, да би ова боље углавила и одредила дневни ред.

Жекић усваја назоре предговорникове, али се не слаже, да га зовемо у конференцију.

Председник. Вели, да му само јавимо, да смо се конститујисали и да ћемо прво конференцију да држимо, а по том да ћемо га позвати на скупштину. — Прима се.

* * *

Председник. Јавља, да су били код повереника преч. г. Ј. Бороте и јавили о конституисању и умолили, да изволи доћи после конференције. Узео је на знање и одобрио. — За тим пита: да ли да сви присутни конфериршу, или да се изабере један одбор? — Изабере се одбор у лицима: Т. Костића, Ст. Жекића, браће Брашована, Ђ. Милића, А. Вуковића, Ј. Петровића, К. Шијачког, Дејановића, Везенковића, Ракића, Грбића, Ст. Петровића, Глибоњског, Петаковића, Увалића, Ајваза, Богд. Поповића, Миковића, Каракашевића, Мил. Кировићеве, Др. Гавриловићеве, Мар. Милићеве, Јелчиве и Коњовића.

Скупштина се разреши и одборници приступе раду, у главном о дневном раду, а по том посеще о појединим тачкама. Овај се дневни ред углавио: I. извештај председников; II. саветовање о наставном плану; III. саветовање о шк. књигама; IV. о училима; V. о забавишту и VI. о хуманитарним заводима.

* * *

По свршеној конференцији одбор оде и позове најпреч. г. проту Ј. Бороту као повереника од в. Шк. Савета.

Председник. Поздравља г. повереника; јавља, да је у смислу отписа в. Шк. Савета бр. 195. од 1889. дневни ред углављен, што ће ова скупштина имати да предузме у своје деловање и моли, да рад пажљиво прати

и у своје време потпомогне цео операт код в. Шк. Савета, да се ови предлози и у делу остваре (живео г. прота!).

Најиреч. и. Ј. Борота. У главном рече ово: Сл. скупштина! Шк. Савет, уваживши представку и молбу учитељске скупштине вел. кикиндске, дозволио је продужење исте за дан 4. и 5. апр. о. г. и назначио: шта се има у претрес узети. Нико не може порећи, да в. Шк. Савет нема права одредити дневни ред скупштински; нико не ће опорети, да су те ствари, истакнуте у дневном реду, од врло велике важности. Слободан сам Вас упозорити на важност претреса и на краткоћу времена, у које имате ово да предузмете. Питање плана школског и учила — јесте питање битно и озбиљно — тим више, што смо баш, ево, у очи сабора, на који и ви много наде полагате. Радом на овој скупштини много ће се допринети, да ли ће се то моћи и остварити, што желите. *Покажите својим радом, да сабор мора ваше потребе и уважити.* — Захваљујући се г. председнику, молим, да приступите раду, раду озбиљном и достојанственом и тим да заслужите признање наше највише школске власти (живео!).

Председник. Позивајући драгу браћу и миле сестре на рад, отвара скупштину. За бележење записника именује: Марића и Поповића, а за бележење говорника: Костића и Лотића. Позива извештача Благојевића, да прочита отпис в. Шк. Савета под бр. 195. од 1889., којим се дозвољава продужење скупштине в. кикиндске за 4. и 5. апр. о. г. у Ст. Бечеју. — По прочитању узима по ново реч и подноси извештај о раду в. кикиндске скупштине и о свима закључцима исте скупштине, као и о извршном одбору у Сомбору, кога је вл. г. Н. Ђ. Вукићевић конститујисао. Завршујући, држи, да је сваки своје радове свршио и поднео, што год се мислило, да ова скупштина има да дела; једини, вели, Рад. Поповић учитељ глухонемих у Митровици није послао извршном одбору, него, како чујем, непосредно овамо. Моли, да му се извештај узме на знање. — Долази на ред о наст. плану; позива извештача, да образложи становиште извршног одбора гледе наст. плана.

Извештач. У подужем говору наглашује важност сваког наставног плана, а по наособ наставног плана за српске вероисповедне школе. Вели, да наставни план, пре него што би био готов, морао би имати у себи ова три главна момента: I. цел наставних предмета; II. предмети као средство за цел и III. време, кад да се изврши градиво. — Даље у главном вели: Наша је школа изузетна у целој Европи због језика; у њој се морају много језика да предају, а уз то опет сви они предмети и то у оној мери, у којој се тражи у школама других народа, где толико језика нема. Градиво је код нас врло огромно и оно не одговара узрасту детињем; оно ваља да дете не упропасти телесно, а и душевно да не уназади. Све треба да је према узрасту детињем, а не неприродно. — Наставни план, кад се прави, ваља имати у виду и број учитеља и број разреда једне школе (живео!). Посао мора бити удешен према природној могућности. — Па ко тај план ваља да прави? — Одбор од разноврсних учитеља. Не може све о појединостима да говори, али ће само да наспомене н. пр. о библијским повестима; ваља: да се нешто задржи и то оне, које одговарају васпитним целима. — О мађарском језику долази ци-

тађе кад да се може започети у народним школама. Поред славенског језика, који је исто тако тежак као и мађарски, у I. разреду ништа, па и ако што, оно само усмено; у II. разреду славенски оним током као и српски; мађарски тек у трећем разреду, а дотле само усмено. — Говори, да би ваљало и одредити број часова за сваки предмет. Набраја постојеће планове од 1872., од 1878., после о учењу мађ. језика од 1888., осим ових званичних још и план, што је темишварска епархијска учитељска скупштина 1879. сачинила, даље: да су своје мњење сентомашки учитељи, паланачки и врбашки послали. Последња два стоје, вели, моме мишљењу најближе, остали су непотпуни и без логичне везе. — Градиво није опредељено према броју деце, као што није удешавано ни према околностима! Сравнијте хрватски наставни план, који је баш по тим начелима изведен, на којима би ваљало, да се стоји при грађењу наставног плана. — Долазим, вели, са позитивним предлогом, да би ваљало, да Шк. Савет сазове анкетну комисију, комбиновану из различитих учитељских одношаја према броју разреда итд. и из учитеља са вежбаоница и тај одбор да се састане у месту гл. шк. референта о народном трошку и дотле да раде, док га не ураде, па онда да поднесу Шк. Савету на одобрење. — Моли, да се ово уважи (живео!).

М. Косовац. Конференција је закључила, да се прво изнесе на скупштину о наставном плану. Као што видим, у начелном правцу сви смо се сложили и да је брат Јова начелно говорио, а не специјално, ја се не бих дигао, но, пошто се он више о појединостима бавио, оно му морам учинити приговора. Ми не смемо узети у обзир, што сила налаже, него што наука прописује. Повесница наставних планова о многоме нас учи, али се за сад само ограничимо на наш наставни план и испитајмо узрок: због чега су они постали, а и због чега су временом и престали? Пропали су због нерационалног грађења према цели. Цељ плана је: цељ школе. Цељ је свестрани развитак човеков. Да се запитамо, које су то стране и која су средства? Далеко би нас одвело, кад би ма у главним цртама ово обележили. У кратко — стране су: физична и интелектуална страна. За физичну страну су гимнастика и наука о неговању и о чувању здравља. За интелектуалну: науке. Уз то нам долази још и трећа страна, морална страна, која се на првом месту извађа религијом и вештинама, па према томе све ово за средство удесити. — Ја, господо и браћо, држим, да нам ваља строго стајати на становишту, које наука прописује, а све оно друго, где сила влада, у то се не мешати, јер ће то и онако само по себи доћи. Књиге и учила стоје у тесној свези са наставним планом и — тако рећи — не би ни смели одељивати ово двоје. — Чуди се, да није највиша власт дозволила, да се овде поведе реч и о образованости учитеља, а то је за нас једно од најглавнијих животних питања. С тога предлаже, да се одавде начелно обележи становиште о наставном плану и представком поднесе Шк. Савету и то на основу како треба и како наука прописује, а што се језика тиче, о том да се ништа и не спомиње, јер ће то и онако само по себи доћи. — У осталом прима предлог Благојевићев (живео!).

Љ. Лоркић. У главном слаже се са Благојевићем, али, вели, у његовом

обележеном нацрту недостаје она права васпитна цел, која је главна цел, која је главна цел једне школе, а не научна страна. Многе је, вели, планове прегледао и тражио ту главну цел, па је баш најмање на њу наилазио; једино је наишао тачно изложено у плану јеврејских пештанских учитеља. — Васпитање се мора у народној школи системисати. Главно начело ваља да се створи, нека целина, с тога навађа неке грађанске врлине, које би ваљало природним током, да се у школу унесу и у срца дечија удубе; такове врлине требају да природним током кроз све разреде протичу. Од говорника слабо је ко споменуо о веронауци, особито о молитвама, како би као средство благодатно могле да утичу у млађана срца ученичка, а не мање и о писменим радњама.

Благојевић (завршна реч). Говори о начину састављања плана као и о разним мњењима о овоме, као да би ваљало месечно и недељно поделити све градиво. За тим у строгом смислу о специјалним плановима, који су привезани за сахат и минут, што никако говорник не може да одобри, јер никаквих правих разлога за то не налази. То, вели, ваља сваки учитељ сам себи да распореди. Не смемо учитељу спутати руке, него му слободне руке оставити, ако желимо напретка ма у ком обзиру; све би ваљало потанко понабрајати, шта се има свршити, али не привезати за дан и за сат. Одговара Косовцу због здравља и гимнастике и вели, да је он баш отишао тим у специјалну дебату. Што се тиче језика, са педагошког гледишта стојао би и он на том становишту, што наука прописује, али он држи и да и са околностима и приликама мора озбиљна рачуна имати. Сили се, вели, покорити морамо, па кад морамо, оно удесимо онако, како мислимо, да би најбоље било; дужност нам је, да ми нашу морамо исказати. — Одговара Лотићу у погледу систематисања васпитне стране у народној школи и вели, да цел свију наставних предмета одговара укупној васпитној страни. Према приликама се и васпитање удешава, а никако се што систематисати не може. — Настаје друго, много важније питање, а то је, на ком језику, да се учи наука вере? Она је моћно средство за развијање моралне стране човекове, али само онда, кад је духу и узрасту дечијем прикладна и појмљива. Држим према томе, да би врло умесно било, да се у I. разреду уче деца молитвама на српском језику, кад се не би морало касније учити на славенском, па шта би тиме добили и постигли? Једне би године једно учили, а друге би године то исто кварили, а то не смемо да чинимо, него морамо остати при оном, што ће касније да наступи, па наравно са избором и са тумачењем. — Да би и писмени састави морали да дођу, разуме се само по себи.

Косовац. Одговара: шта је специјалисање, а шта је начелно. Гледе језика не стоји оно, што Благојевић држи. О начелној дискусији, о сили не може бити ни говора, јер, вели, кад ми начелно говоримо, не смемо о сили говорити. — Лотићу одговара и примећује, да настава у једно и васпитава, за то нема места у народној школи „систематисати васпитање.“

Лотић. Одговара Косовцу и брани своје становиште, па за разлог своме тврђењу, како се браћа у Србији, судећи по непрестаном обрађи-

вању реалних практичних радова у њиховим стручним списима најмање, или управо врло слабо обзиру и израђују васпитну страну.

Ј. Михајловић. Усваја у целости Благојевићев предлог и потпомаже га, да би ваљало примити предлог о анкетној комисији, те да се поднесе молба Шк. Савету, али тако, да, кад би анкетна комисија свршила свој рад и поднела Шк. Савету на одобрење, онда не би био израз воље свију учитеља, него би ваљало цео операт поднети будућој учитељској скупштини, која би се ли ради те цели имала састати и да овај прегледи, своје примедбе учини, или одобри и тада послати на одобрење вишој власти.

Председник. Разјашњује говорничке предлоге и вели, да је код свију говорника крајња тачка једна и иста, само су друге илустрације. Моли Благојевића, да прочита свој предлог.

Благојевић. Чита свој предлог у погледу распореда учитеља и појединим разредима и према разним могућностима учитеља и разреда, да анкетна комисија такав наставни план створи, који ће цели да одговори.

Косић. Чита Косовчев предлог. — Гласа се. — Прима се Благојевићев предлог са допуном Михајловићевом.

Председник. Завршује седницу за ово пре подне. Заказује другу седницу за после подне. (Живео!)

* * *

Председник. Отвара другу седницу и позива церовође Марића и Поповића, да записник воде, а Костића и Лотића, да говорнике бележе. — За тим лепим речима приказује скупштинске госте, браћу учитеље из Србије: Којића, Петровића, Јовића чланове гл. учит. одбора у Београду, Костића и Јоковића учитеље из Лесковца. Скупштина их поздравља са: Живели! — Позива извештача Благојевића, да свој, односно извршног одбора предлог о књигама разастре.

Благојевић. Говори о важности школских књига — учебника — и то са начелног гледишта, какве треба да су школске књиге, какве су нам данас, како и у колико се дају поправити. — Вели да је најглавније питање, да ли шк. књиге требају, или не? Већина шк. људи се изражавају против сваких шк. књига, учитељ је сам књига и ако мора бити, то да се све концентрише у једној. Па и тамо, где је нормално стање школа, није то питање још решено. А шта да кажемо код нас, где су нам школе, опет понављам, у изузетном стању. Ту слободно могу, шта више: морам да тврдим, да су нам од преке потребе, ту их мора да буде. Поглавито мора да их буде због језика, јер ови заузимају највећи део шк. времена. Даље наводи разлоге за учевне књиге, без којих не можемо да будемо. Па како да буду удешене? Морају постепено се удешавати према децијем развиту, да су складне, не смеју имати у себи противречности и обарања онога, што су пре научила; јер једно учити једне године, па то исто обарати, значи: ићи унатраг, а не унапред. Морају бити у потпуном смислу логично и схватљиво написане и да их лако разумеју они, којима је она намењена. Садржај мора бити према плану удешен и у оквиру његовом. И по спољашности морају да одговоре цели. Још се једна околност

мора узети у обзир и то према сеоским и према варошким школама. По томе би требали да имамо две врсте књига, за варошке и за сеоске школе. Према свему до сад реченом могли би тачан суд да изведемо о досадањим школским књигама, — кад би их још и све проучили; али где је та књижница, где ћемо их све наћи, па кад би нешто и нашли, има много, што их власт није ни одобрила. По томе се види, да је то немогуће, ми овде о појединим књигама не можемо да говоримо, него морамо о њима у начелу да поведемо говор, па да кажемо: какве морају бити, а какве не смеју да буду. Сада, као што их имамо, одговарају према једнаким околностима, а школе нам пак не стоје у једнаким околностима. Наводи примере, да су сада књиге без икакве складности и логичне свезе написане. Спомомиће, како је покојни др. Ђ. Натошевић (слава му!) написао српске читанке, истина, да његово име не стоји на њима, али је то јавна тајна. У његовим читанкама стоји, да је месо, маст и друго слично прави отров за људе и та је књига одобрена од наше највише власти. Дете ово учи и кад дође у старије разреде, оно добије у руке *кукарство* од проф. М. Петровића, а из ње учи, да је месо најбоља храна (смех!), па и ова је књига од наше власти одобрена. Дакле: питам ја вас, провејава ли кроз те књиге један дух? Докле ћемо ми дотерати са таким књигама? Једна и иста власт одобрава и једно и друго... такове књиге не одговарају цели. По томе можемо да се запитамо: ко је позван, да шк. књигу напише и издаје. То није све једно ма ко! Двоје постоји. Дакле: онај, који зна децу и цел наставе. Ту ме поткрепљује осим моје природне памети и научењак др. Линднер, који каже, да школску књигу не ваља да пише онај, који децу не познаје, па да исти ипак не мора бити особити учењак. Али сад је ушло у моду, да државна власт узима у своје руке, расписује стечај и сама издаје. Ја нисам тога мњења, па ту ме и закон брани, а и један велики немачки научењак, који вели у својој енциклопедији, да школске књиге само се тако могу усавршити, ако се припусте општој конкуренцији. Да не буде монопол књига у државним рукама, јер је то по школу и наставу штетно, него да је слободно писање и издавање. Даље: да све књиге, које се тичу школе, школска власт прегледи, јер има права иа то и да пресуди: да ли су добре, или не и кад више таквих књига прегледи и одобри, да учитељу стоји у праву бирати од одобрених ону, коју он за своје прилике за добру нађе. Па и свака она књига, која је написана за школу, могла би се као таква за ручну употребити, ако за 1 годину државна власт никаква на њу приговора нема; у противном случају, ако наведе узрок, за што не ваља, па ако се по томе поправи, могла би опет употребљива бити. За то захтевам потпуну конкуренцију за писање и издавање школских књига, па према већем броју можемо и да бирамо.

У свези са књигама прелазим на учила, на алат, по што је ово врло сродно са књигама. Говори о важности преко нужној потреби учила. Вели, да би учила ваљало груписати, цену обележити и истаћи где као малу шк. изложбу, где би и учитељима и власти приступачна била. Ваља, вели, да буде на више места таквих збирака у школским музејима; поред

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.vukobrnjara.org

У сваке учитељске школе ваља то да буде, у који треба да уђу све шк. књиге од најстаријих времена, па све до данас; у другом одељку књиге школске, али, које се из разних узрока неупотребљиве, а постоје; у трећем одељку сва учила и упутство, како се с њима поступа; то би била нека ризница, где би се учитељски питомци са свима тим стварима из ближе упознали. — Према свему овоме слободно могу да тврдим, да садашње књиге не одговарају цели, с тога би са училима заједно ваљало: да буде у писању и издавању потпуна слободна конкуренција, која би и на спољњу доброту и израву много више пажње морала поклањати, а не као што то данас можемо да видимо на рђаво израђеним нашим школ. књигама. — Дакле: по ново сам слободан предложити, да се поред наших препарандија образују школ. музеји, у којима би све заступљено било и који би свима питомцима и учитељима приступачни били, да се са свима стварима што боље упознају.

Грбић. Слаже се са Бл. о сепаратним књигама; садашњим књигама још је и та мана, што су огромне у материјалу, осим тога имају силне штампарске погрешке. Књиге за славенски језик буне и учитеља и ученике, по што н. пр. часловац има четир разна издања: свакоје издање непотпуно, што има у једном, нема у другом, па нису ни друге много боље. Ја остављам варошанима, да се они с њима боче и за себе пишу, колико хоће књига, а за нас на селу слободан сам предложити, да се умоли вис. Школ. Савет, да за такве школе, при којима један учитељ са више разреда дела, даде написати по примеру католика и еванђелика Немаца и Мађара читанку као једину ручну књигу, која ће у кратко у себи садржавати градиво из свију учевних предмета, који се имају предавати у III., IV., V. и VI. разреду са обзиром на наше српске школ. прилике, а по наставном плану, за који је у данашњој скупштини учитељској пре подне предлог донесен, за такови случај, где један учитељ са више разреда дела. У исту читанку из славенског читања, са практичног гледишта, да уђу главнијих светитетеља, а тако и свију празника тропари и кондаци. Иста читанка да буде добро увезана и од најпостојаније хартије зготовљена. Тиме би се стало на пут томе злу, које је до сад владало, да на селу много дете, поред толиких силних књига, у појединим разредима нема скоро ни једне књиге, а поред тога сеоска су деца и од сиромашнијих родитеља, него она по варошима, те очеви врло нерадо у свакоме разреду по ново деци купују књиге, с једне стране, што исте за сиромаша човека скупо стају, а с друге стране, што су тако са учевним градивом претоварене, да све градиво из њих не може свршити ни онај учитељ, који само један разред има, а немоли онај, који са више разреда дела. Дакле: родитељи купују целу књигу, а из ње учитељ, који више разреда има, не може добро ни четврти део да сврши; нашто дакле тај излишан трошак, кад је данашњим временом нашем ратару сваки невчић нуждан? — У погледу набављању учила ваљало би да власт одреди, која се морају набавити, а не да наши старатељи мисле, да су са кредом и сунђером све набавили, што треба.

Дражић. Говори о слободној конкуренцији књига, а не као што је данас, да су неке добиле као неки монопол. Нека буде, вели, монопол

учитељских фондова, или Натошевићевог фонда; нека сваки издавач неку извесну суму дотичном фонду приложи.

Ракић. Не слаже се са Бл. Кад се црквене књиге не мењају, него су једне књиге и за село и варош, то нека буду и школске.

Ст. Жувански. Напомиње, да хоће другу књигу за варошку, а другу за сеоску децу, као да деца нису једнака; не налази у Бл. предлогу довољно мотивације за то. Држим, вели, да једна књига, одмереном садржином може добро да послужи и једнима и другима. Пристајем, да онај пише школ. књигу, ко је у школи и познаје децу, али сам противан слободној конкуренцији, јер би било и најлошијих књига, па и најлошијих присталица. Држим, да власт може више препоручити, па између тих изабрати, а без препоруке: да се не би смела ни једна употребити. Истина, да сам либералан, али не у тој мери. Предпостављам, да ће власт добре препоручити и као такве и нама ће добро доћи. — Предлажем, да једне буду и за село као и варош, да буде конкуренције, али под контролом више власти.

Председник. Разјашњује, да је то баш и садржај Бл. говора и предлога, да буде слободна конкуренција, али да сваку књигу школ. власт прегледа, па одобри, или одбади.

Б. Поповић. Не зна, ко је та шк. власт; да ли Шк. Савет, или Еп. Шк. Одбор, или каква анкетна комисија?

Председник. Разјашњује, да никаква комисија никад не може бити власт; власт је в. Шк. Савет.

Б. Поповић. Држим, да је спољњи облик књиге споредна ствар, главно је градиво, којим ће се шк. књига да испуни; предлаже анкету.

Косовац. Говори о говорницима, како већина говорника противно говори оном закључку, који је донесен, да се само имамо начелне ствари придржавати. Јутрос је, вели, решено, кад је био говор о наставном плану, како се овај према разним приликама има удесити, па досљедни томе морају се тако и књиге удешавати; с тога држим, да би било врло неумесно по ново говор о томе водити, за то баш и неодобрава Бл., јер за што да су баш нама (на селу) нужне још књиге поред читанке? У њој ваља: да је све заступљено, што напредна школа налаже. — У погледу оцењивања и издавања донесен је закључак прошле године на кикиндској уч. скупштини, на оном становишту морамо и сад бити; тамо смо чисто казали, да анкетна комисија критикује, оцењује, а власт наређује и препоручује, а не критикује. — У читанци, вели, све ваља да је заступљено, с тога предлажем читанку за ручну дечију књигу, а остале за учитеље.

Б. Милић. Говори, да према утврђеном наставном плану морају бити и књиге удешене. Предлаже, како би се сви овоскупштински закључци могли извести, да се у своје време сазове нова учитељска скупштина ради наставног плана, а за тим према томе и за школ. књиге, не обзирајући се на скорашњи сазив сабора, јер питање ово, то је школ. животно питање, а моменталне вредности. — Предлаже, да се подигну и епархијски шк. музеји, јер учитељи често, имајући посла код епархије, лаким ће се начином упознати са новим и новим училима и тако би сваки

Упоредо корачао са напретком школским. — Усваја предлоге Благојевићеве.

Лотић. Чуди се говорницима, који су против конкуренције писања и издавања школ. књига; та конкуренцију, вели — и национална економија сматра као неки мотор, око чега се сва производња ваља да креће. За конкуренцију сам у свој њеној опширности. — Није за деобу књига у погледу градива за село и за варош; усвајам, вели, предлог Бл. са допуном, да тамо, где је више разреда, мора бити и више књига, а где је један разред, само читанка. — У сваком је погледу за најлибералнији форум, док се не буде имало оно, за чим се тежи; по изгледу према садашњим околностима сумња, да би се какво напредно дело одобрило, по што тамо конзервативни људи седе. — Моли, да се предлог редакције усвоји.

Благојевић. Одговара Дражићу, да баш ако буде слободне конкуренције, да се могу фондови учитељски више и надати. У погледу разноликости књига, што се може бити многи плаше, одговара, да би се учитељ увек само једне системе књига придржавао. — За сеоске и варошке школе примећује, да тамо, где је 1 учитељ, а 6 разреда, не може свршити оно, што 6 учитеља у 6 разреда, с тога је деци, а и учитељу за испомоћ нужно више књига и разне књиге; не мисли се: делити књиге према стаљежу, него према морању и околностима. -- Косовцу одговара и вели, да би и он био за једну само читанку, кад би она у сваком погледу онако одговарала, како би требала и вели, кад би се то могло: евала! — Против Милићевог предлога нема ништа, шта више: и он је и за епархијске музеје. — О скупоћи књига вели: кад би била општа конкуренција, то би се питање брзо у интересу родитеља решило; тим би баш издавачи и јевтиније и боље уређене књиге издавали — и по свему томе би књиге заиста имале и фактичне и историјске важности.

Грбић. Одговара Лотићу, да нису једни обзири на село и вароши. — Прима Бл. предлог.

В. Поповић. Говори о важности буквара и оних слика у буквару, а не читанке. Према истакнутим целима не одговара садашњи буквар; говори по ново о важности буквара.

Председник. Одговара Косовцу због анкетне комисије, која сад не постоји, него да ваља рачунати са постојећим установама.

Косовац. Одговара Бл. у погледу читанака за сеоске школе и варошке; вели, да је са начелне стране говорио.

Дражић. Одговара Бл., да свака одобрена књига, односно њен издавач мора неку суму уступити н. пр. Натошевићевом фонду.

Ст. Жувански. Говори, како сеоска деца ваља: да имају више науке, више васпитања, него варошка; варошка имају више прилике, да се и ван школе и образују и васпитавају. Сеоској треба више градива, за то је: да су књиге за обоје једнаке,

Председник. Доводи беседе појединих говорника у склад са објашњавањем Бл. предлога. Предлаже према важности саме ствари, да се овај предлог формулише у конференцији, па сутра, у трећој седници, да се коначно реши. — Прима се. — Разрешава скупштину и заказује ју за

сутра у пола 10 часова. — Уједно позива изабрани одбор, да се по истоку по часа скупи у конференцију ради одлуке за сутрашњу седницу у погледу књига и учила.

* * *

После по часа је одпочета конференција, која је имала ову ствар да рашчисти.

* * *

Трећа седница.

Председник у одређено време отвара седницу и позива перовође Марића и Поповића, да записник воде, а Костића и Лотића, да говорнике бележе. — Надовезује јучерањи рад у погледу књига и учила и резолуцију синоћне конференције у погледу исте ствари. — Позива извештача, да донесену резолуцију прочита.

Благојевкић. Чита резолуцију у погледу књига и учила — у смислу његовог предлога са допуном Милићевом, која се састоји из 10 тачака. — Прима се.

Председник. Подноси Косовчев операт о забавишту; говори о важности и нужности ове установе. Да ли треба, или не, оно нама о томе, вели, не може бити речи, по што државни закон то наређује и где можда ми то не би хтели учинити, учиниће сама држава. Позива Косовца, да у томе погледу образложи своје мишљење.

М. Косовац. Говори о важности и у кратко о историји ове установе. Говори о педагозима Пестелоцију и Фреблу као васпитачима и оцима прве замисли о забавиштима. Разлаже Фреблове намере, да је далеко његово мишљење било, да он прво и природно право материна о васпитању ишчупа из материне руке, него вели, да је он само хтео мајци да олакша и успех у васпитању осигура. — Напомиње општу потребу свих завода, а по наособ за наше прилике, а особито у простом сталезу, који због рада одилазе од куће и своју децу саму себи остављају — тако рећи — ненеговану и неваспитану; ту је жалост код такове мајке, а јад и чемер код ове остављене деце. То је, вели, баш прави узрок и повод било Фреблу, да помогне и једнима и другима путем забавишта; ту је оно прво васпитање, које код куће добити не могу, за то је особито наглашавао: какво треба да је забавиште и шта му је управо циљ. Према важности забавишта сваки културни народ, ако хоће: да буде такав, мора у својој средини и забавиште дизати.

Дели свој операт у седам тачака. — У прву долази циљ и средство српском забавишту. — У другу организација овога. — У трећу права и дужности општина; о забавишту као народном заводу; о надзору и т. д. — У четврту о забавиљи и њеном образовању пре завода и у заводу; о особинама забавиље; о награди забавиље. — У пету о правима и дужности забавиље. — У шесту о управи забавишта и преустројству. — У седму о устројству постојећих забавишта. — Ово тек најповршније смо ухватити из говора Косовчевог; говор му је био добро простудирани, а види се и отуд, што га је скупштина са највећим интересом саслушала и при крају са громко: „живео!“ поздравила.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Лотић. Потпомаже предлог Косовчев и попуњује говорника гледе Фребловог делања и страдања и прогањања од стране силе. — Усваја у потпуности поднесени предлог и напомиње, да би у нацрту још ваљало уметнути и дисциплинарну страну самог завода и забавиље, по што види, да о томе нема ни спомена.

Благојевић. У главном усваја Косовчев предлог; у појединостима имао би овде-онде што да примети, што ће да учини, кад буде исти предлог подвргнут специјалној дебати. Лотићу примећује и у погледу дисциплинарне стране, да о томе не може бити спомена, по што се у том погледу на лањској кикиндској скупштини већ за све утврдило, па тако исто и за забавиљу, а што се тиче саме дечице, то не спада амо. — Препоручује Косовчев предлог.

Косовац. Одговара Лотићу у истом смислу, као што му и Благојевић напомену; особито код ове деце дисциплини се не може одредити начин, правац и средства, јер су ова деца њжна као и цвет, то се оставља самој забавиљи, да у духу њжности ове одгаја и васпитава. — По ново моли, да му се предлог прими за подлогу специјалне дебате. — Прима се.

Председник. Износи Косовчев предлог за подлогу специјалне дебате и позива перовођу Костића, да § по § из нацрта чита.

§ 1. Цел забавишта.

Лотић. Предлаже, да уђе, да забавиште ваља да буде као образац за васпитање дечије.

Косовац. Не може се нико натерати, да долази и прима као образац, а ко се за забавиште интересује, уверен сам, да ће га походити и по њему и сам код куће удешавати васпитање. — Прима се редакција.

§ 2. О средствима, игри и певању.

Јелчићева пита: шта ће радити, где је мали простор за игру?

Председник. Молити, да се прошири. — Прима се редакција.

§ 3. Да се свако учење, које спада у редовну школу, искључи.

Лотић. Предлаже нов §, у коме би се исказало, да је наставни језик српски и све на српском језику.

Косовац. Напомиње, да се то све садржи у § 3., по што се све искључује, што је за школу, па тако и стране речи и све, што се не слаже са развитком дечијим.

Председник. Ако ћемо изрично казати сваки страни језик, па још и споменути дотичне језике, може се рђаво тумачити и не одобрити нам се.

Вучанов. И он се слаже, да то не уђе; излишно је, јер би може бити баш тиме власт навели: да одбаца.

Ј. Михајловић. Слаже се са Лотићем, мора се нека ограда у напред поставити.

Благојевић. Говори о предлогу земаљске владе о забавиштима. Баш у распри о језику било је врло великих дебата; једни су тражили, да се у свима немађарским забавиштима мора учити мађарски, а једни су били против тога, него да се после 5 године. Но то, вели, по што је још предлог, не морамо да знамо. Ми онако ваља да створимо предлог, како

треба да буде. Ако се буде увео у забавишта мађарски језик, онда ће се за цело увести и славенски језик. Ово вели, да говори из искуства; истина, да је то неприродно, непедagoшки, али је тако у Сомбору случај, да деца у српском забавишту уче мађарски, па и славенски: молитве и песмице. Ми морамо изрећи, да све, што се ради, мора се радити на матерњем језику, а ни на каквом другом; усвајам предлог Лотићев. — Прима се Лотићев предлог, но се у стилу и садржини мало модификује.

§ 5. О плану рада у забавишту и ко да тај план направи.

Благојевкић. Напомиње, да би ваљало изменути и овако изрећи: „да издаје Шк. Савет по саслушању забавиља, односно њихових зборова.“

Косовац. По што немамо за сад у правом смислу забавишта, то логично по томе нема: ни ко ће да донесе, с тога се и рекло општа учитељска скупштина; ту ће и њих тада бити, јер су и они чланови. Остајем при редакцији. — Прима се редакција.

§ 6. О месту забавишта. — Прима се редакција.

§ 7. О згради, да је од једног боја — при земљи, — положијау, подели дворана и удобностима. — Прима се редакција.

§ 8. О опремама и разним справама по Фребловом систему.

Лотић. Додаје, да би требало изрично казати ствари и играчке за дечије руке.

Косовац. После ће се специјално нагласити; остајем при редакцији. — Прима се редакција.

§ 9. О врту и особинама овога. — Прима се редакција.

§ 10. О чистоћи. — Прима се редакција.

§ 11. О праву: ко да подиже забавишта, — православна срп. црквена општина. — Прима се редакција.

§ 12. О броју деце.

Благојевкић. Напомиње, да би ваљало број деце са 60 подићи на 100.

Косовац. Брани свој предлог и вели, да нико не мисли, да је лакше у забавишту делати, него у школи. Наводи само онај тренутак, кад једно заплаче, да за собом повуче све у плач и да ли је то лак посао утишати их и развеселити?

Јелчићева. Вели, да би 50 деце доста било. — Прима се редакција са допуном Јелчићеве.

§ 13. О средствима за издржавање забавишта и о прирезу од 3%. — Прима се редакција.

§ 14. О деоби забавишта — на дадиљишта и право забавиште. — Прима се редакција.

§ 15. О времену забављања преко целе године.

Јелчићева. Кад одмор постоји за учитеље, а за што да не постоји и за забавиље?

Чује се са више страна: „Није одмор за учитеље, већ за школску децу!“

Благојевкић. Говори о летњем и зимњем забавишту, па према околностима и потребама да се модификује, да буде две врсте забавишта; у летње доба, кад је свет на раду, да буде од јутра, па до мрака, а преко

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.SA

делев године да буде пре и после подне. За одмор је — и да се за то одреди најзгодније доба.

Јелчићева. Да буде преко недеље у два полу дана.

Косовац. Одговара Бл., да његов предлог стоји у опреци са Фребловом идејом, а ми то не смемо да чинимо, јер одмах у почетку постависмо начело, да стојимо на његовом становиштву, те би две установе стајале у опреци нашој замисли. Препоручујем редакцију. — Прима се редакција са допуном Јелчићеве.

§ 16. О обвезаности полагања забавишта за сву децу једнако без разлике спола; о законској строгости према небрежљивим родитељима. — Прима се редакција.

§ 17. О обвезаностима при примању деце и закључивању годишњих течајева. — Прима се редакција.

§ 18. О избору забавиље. — Прима се редакција.

§ 19. О примању деце у забавишта — да се мора потврдити лекарском сведочбом, да је каламљено и да не пати од какве болести, што би могла бити на штету друге деце. — Прима се редакција.

§ 20. О законитости избора забавиље. — Прима се редакција.

§ 21. О приватним забавиштима. — Прима се редакција.

§ 22. Где и кад не могу бити забавишта. — Прима се редакција.

У смислу горња 4 § имају се по садржини распоредити, да стоји један с другим у свези и прецизније означити још у 2 § — нова.

§ 25. О образовању забавиље; — о заводу за образовање забавиља. — Прима се редакција.

§ 26. О наставницима за завод забавиља, о квалификацији и постављању ових. — Прима се редакција.

§ 27. О преднаукама и владању питамаца.

Благојевик. Предлаже, да се овде уметне, да би и свршене учитељице за по године по нужним припремама могле се припустити испити и оспособити се за забавиље.

Јелчићева. Због виолине вели, да је мало времена по године; нека се таква приправља бар 1 годину. — Прима се и за овај случај нов § уредити.

§ 29. О установи угледног забавишта. — Прима се редакција.

§ 30. О наставном плану.

Благојевик. Вели, да би требало тачно означити предмете, који да се предају у забавишту. Прима се § 30., а у смислу Бл. предлога нов §

§ 32. О приватном подизању забавишта. — Прима се редакција.

§ 33. Права и дужности забавиље.

Кировићева. Примећује, да забавиља мора бити Српкиња православне вере. — Прима се редакција.

§ 34. Прописани часови за забавиљу и о начину провођења истих у забавишту. — Прима се редакција.

§ 35. О вођењу записника и извештаја у забавишту. — Прима се редакција.

§ 36. О оделу забавиље и понашању у заводу и ван овог.

Јелчићева. Овде има мало увреде, кад се учитељици не прописује, за што забавиљи, молим, да се ово изостави. — Не прима се редакција.

§ 37. О плати забавиље и стану.

Јелчићева. Не једну собу, него би јој ваљало две собе дати. Прима се.
Костић. Вели, да би јој плату ваљало бар тако удесити, да јој једна фор. на дан долази. — Одбија се. — Прима се редакција са допуном Јелчићеве.

§ 38. О сталности забавиље и начину отпуштања. — Прима се редакција.

§ 39. О помоћници забавиљиној. — Прима се редакција.

§ 40. О награди и дужности помоћнице. — Прима се редакција.

§ 41. О управи забавишта. — Прима се редакција.

§ 42. О преустројству постојећих забавишта. — Прима се редакција.

§ 43. О затварању таквих забавишта. — Прима се редакција.

§ 44. О забавиљама без квалификације и о оспособљењу ових. — Прима се редакција.

§ 45. О одказивању службе због неквалификације. — Прима се редакција.

Председник. Проглашује Косовчев предлог за примљен и моли Косовца, да у смислу истог напише представку. — Даље напомиње, да би по дневном реду и отпису в. Шк. Савета требало доћи на ред о хуманитарним заводима, што је било Рад. Поповићу учитељу глухонемих у Митровици додељено, да нацрт гледе ових завода сачини, али он, нити је нама благовремено, нит је на другом кога послао, да се по претходном проучавању могао на дневни ред ставити. Дошавши амо, чујем, да је свој предлог поднео преко г. повереника, но по што ни он сам није дошао, да свој предлог образложи, предлажем, да се скине с дневног реда; но тиме не мислимо, да скинемо и саму установу, то не, него: да се за будуће умоли в. Шк. Савет, да би ову идеју што бољма пригрлити ваљало. — Прима се. — Што се тиче свију закључака, то држим, да бк за то најзгоднији био сада постојећи извршни одбор у Сомбору. — Прима се.

Костић. Предлаже, да уђе у записник и у једно: да се умоли в. Шк. Савет, да у будуће поред наредбе за учитељску скупштину изда и наредбу за накнаду за путни трошак и дневнице, по што већина општина није дотичну пристојбу издала својим учитељима. — Прима се.

Косовац. Предлаже, да се бирачима Благојевићевим поверење...

Најиреч. г. Ј. Борота као повереник. Одузима предлагачу реч и скида овај предлог са дневног реда, по што је то ствар политике, а то није задатак ове скупштине; моли председника, да се пређе на дневни ред.

Слешичевић. Предлаже, да се све ове одлуке пошљу главном угарском учитељском удружењу у Будимпешту. — Не прима се.

Председник. Напомиње, да би ваљало одредити: ко ће записник одоставити и предлаже околне учитеље близу Сомбора. — Прима се.

Стефановић. Предлаже, да се представком ова скупштина обрати на в. Сабор, да изабере између учитеља десеторицу и изашаље као народне питомце за даље студирање. — Прима се.

Председник. Завршује говором скупштину, по што је исцрпљен дневни ред; говори о важности скупштинских закључака и изриче своју наду, да ће се они и у дело спровести, јер ову скупштину, вели, нису никакви други смерови руководили, но само бољитак и напредак српске школе и српског учитељства. — Захваљује се најпреч. г. Ј. Бороти, као поверенику в. Шк. Савета, који је цео рад са пажњом пратио и могао стећи уверења о правим жељама српског учитељства. Живео! — Захваљује Бечејцима на српском гостопримству. Живели! — Још једном позива перовођу, да приспеле поздраве са стране прочита.

Поздрави — Сомбор: Н. Ђ. Вукићевић. Живео! — Параге: Белеслин. — Осек: Др. Авакумовић. — Кула: Поповић, Тосић. — Кикинда: Јорговић, Баковљев, Телечка. — Сент-Андрија: П. Берић. — Живели!

Најпреч. г. Ј. Борота. Говори о склопљеним предлозима, које ће по пријему на одређено место и поднети. Примећује, да има неких ствари у предлозима, које ће решавати Школ. Савет, а, вели, има и таквих, које спадају у делокруг самог Сабора. Ово е тога, вели, напомиње, што ће може бити неки чекати сва решења од Школ. Савета и ако се не реши, брзо изгубити свако стрпљење. Што се тиче Школ. Савета, он ће ове предлоге примити, али их без свога мњења не може никоме подносити; то би било недостојно самог Школ. Савета. Он ће, истина, поднети овај предлог, али поред њега и своје мњење и то, наравно, у интересу српске православне вероисповедне школе. Шк. Савет не може у пленуму узети ове, као ни друге веће предлоге у претрес, него мора поверити само појединим својим члановима, што не квари саму ствар. Са његове стране вели, да ће настојати, да се тачно све испита и да се онако реши, како ће и школа српска и српско учитељство у духу напредном се развијати. Растајући се од учитеља са ове скупштине, уверава их, да учитељи врло мало својих пријатеља имају и да им је Школ. Савет једини и највећи пријатељ. Живео!

И тиме скупштина би завршена.

* * *

Још нам ваља споменути, да је првог дана у вече беседа била са одабраним програмом, а у корист конвикта. Леп крајцара пала је на споменути цел.

Ст. Бечеј, 4. и 5. Априла 1890.

Прибележио: СТ. КОЋОВИЋ,
учитељ сомборски.

**МОЖЕ ЛИ СЕ ОМОГУЋИТИ, ДА СВИ УЧИТЕЉИ СХОДНО
СВЕТОМ ПОЗИВУ САВ СВОЈ ЖИВОТ ПОСВЕТЕ ШКОЛИ И
ЊЕНОМ УНАПРЕЂЕЊУ И КОЈИМ ЋЕ СЕ НАЧИНОМ ТО
ПОСТИЋИ?**

— За награду. —

(Свршетак.)

Хоће ли моћи учитељ бити увек добре воље, кад на дому има жену и децу, плата малена, па и то мало неуредно добија?

Не може.

Плате учитељске су на разним местима различите, где више, где мање; по нигде толико, да увек може ведра лица ступити у школу.

Узмимо за пример једног младог учитеља. Тај млади човек треба да се жени, иначе ће га свет направити свакојаким. Како да се жени, кад му је плата тако малена, да једва он изиде на крај, а како ће тек са женом и децом?

Друго: ко ће и да пође за њега? Плата му је мала; но, хајде, то се још којекако да поднети, али шта ће бити са јадницом, ако остане удова, да ли је она обезбеђена? Није. Није, као што ваља Сва мировина би јој се састојала у 80—100 ф., а то је управо толико, да нити може живети, нити умрети. А има ли деце, куд ће сиња кукавица с њима?! Штап у руку, па у прошњу; јер се ни држава, ни опћина не брину за њих онако, како би требало. Тек сад у новије доба се почело мислити и на ту околност и то ко се сетио? Опет учитељи. Ко ће да улаже у тај фонд? Опет учитељи.

Дакле: до сад се није постарало за удовице и сирочад учитељску, па како ће смети отац дати своје дете учитељу, којему је тако мала плата, да не може ништа заштедити.

Да ви ћете рећи, па за то ипак су толики учитељи ожењени. Јесу, али се тада не помишља на то. Ако промислите сами о овоме дубље, ја држим, да ћете ми дати за право.

Има ли учитељ деце, ту децу треба хранити, одевати и васпитавати и то све према својему сталежу.

Сваки отац тежи, да му је син, ако не више, оно бар да је то исто, што је и он. Да ли је то могуће постићи с тако малом платом? У кући треба много, а учитељ ни од које стране нема до своје плате; учитељ не може ни трговати, јер онда школа иде у пропаст. Учитељ не може ништа радити, што се не слаже с његовим достојанством, те и не може с друге стране заслуживати.

А од књижевности?

А ко још код нас од књижевности може живети?

Другим речима: створите му бољу екзистенцију, удесите му боље мировину, обезбедите му жену и децу, створите му бар с те новчане стране задовољство у кући, па ће одмах веселије ступати у школу, веселије ће и радити свој посао.

А ви шта урадите?!

У месту да се на боље окренуло у томе погледу, оно је сто пута горе, но што је било онда, кад су учитељи имали 160 фор. годишњу плату.

Данас је скупоћа велика, а плата се смањује, укидају се квинквенали, одузима се земља, пензија се свела на минимум.

Ја знам једну опћину, а има их и више, у којој има и млађих и старијих учитеља; основна плата је иста, старији имају квинквенал, имаће пензију, колика им буде последње године плата, а млађима остаје плата за сва времена иста, пензија је три стотине ф., но док дођу у пензију, а то је за четрдесет година, скупоћа ће бити још и већа, те ће спасти на то, да буду послужитељи код разних друштава.

Дајте нам већу плату, постарајте се у случају ране смрти наше за нашу сирочад, а на част вам пензија, ми ћемо знати сами заштедити бољу пензију од те ваше.

Ето : то је у кратко речено, што се тиче куће.

Од учитеља се захтева, да познаје предмет, који предаје, да има место у потпуној власти, да му је дидактика, педагогија, психологија, логика потпуно позната. Да је образван човек, да се у друштву зна наћи, да је начитан, да се са сваким паметно разговорити може, иначе : какав ми је то учитељ, баш се с њиме не можеш ни о чем разговарати ?!

За све то треба учитељу и опет доста новаца и безрижан домаћи живот; јер може ли се учитељ латити изучавања којег предмета, кад му жена и деца гладују, или ако мисли на будућност деце своје? Он ће узети књигу у руку, па ће можда и прочитати, али у души његовој не ће остати никаква трага; јер његове мисли беху код деце његове.

Учитељи по градовима могу се лакше даље образовати, ту су библиотеке, ту друштва; за ово последње треба опет новаца. А учитељи по селима — ти су баш ограничени на новине и књиге, а не знам : од куда им воваца? Је ли право, да од деце своје откида, да му жена и деца гладују, а он да купује новине и књиге?!

Ја не ћу да одговорим на то; јер несам рад, да вам натурујем своје мишљење.

Даље образовање учитељу је врло потребно. Просвета иде у напред, а тек не може учитељ заостати; заостане ли учитељ, то је заостала и школа и онда о напретку њену не може бити ни спомена.

Већ и због тога је даље образовање учитеља потребно, да се узвиси до оне висине светске образованости, да му се не може казати, е носи назив, који му не доликује.

Обраћајте већу пажњу на учитеље, они вам децу изводе из таме у светлост, њему имате да захвалите за напредак у сваком погледу !

А учитељ — нека буде само онај, којег љубав вуче школи ; који осећа у себи воље, одушевљења, дара и снаге за свети позив тај.

Из свега до сад реченога види се, да су учитељи важан фактор у народу и држави ; њима треба створити могућност, да своју вољу у дело приведу.

Као што сам рекао, апсолутно се не може одговорити на истакнуто питање ; јер и кад би све било, као што ваља, ко ће створити иначе мир у кући, ако га нема, а кућевни немир рађа зловољу и немар за рад.

Но апетражујући то при завршетку ове расправе, велим : 1. нека се одају на учитељско звање само они, који осећају у себи мара за школу, којима ће напредак школе, а тиме и напредак народа на срцу лежати. 2. Нека се учитељу скине домаћа брига, јад и невоља с врата, нека му се обезбеди живот, да мирно може чекати старост, нека му се обезбеди жена и сирочад, да мирно и спокојно може умрети. 3. Нека му се да могућност, да се усавршује у својој струци.

ПРЕДЛОГ О УРЕЂЕЊУ ХУМАНИТАРНИХ ЗАВОДА.

Извео: РАДИВОЈ ПОПОВИЋ.

V.

(Свршетак.)

И. Заводско особље.

§ 28.

Учитељско особље састоји се из управитеља, 8 учитеља и 1 помоћног учитеља.

§ 29.

Управитељ има 10—12, учитељ 20—25, а помоћни учитељ — колико буде потребно недељних часова.

Учитељ је дужан један другог суплирати без награде, ако то не траје дуже од 6 недеља.

§ 30.

Сваки учитељ је дужан наставничку дужност тачно вршити и кон-

конференцијама присуствовати; препреке те врсте времено управитељу доставити.

Отпуст на 8 дана дели му управитељ. Преко тог времена до 6 месеци школска власт, а више од тог министарство просвете.

Учитељу је дужност, кад је на њега ред, са децом недељом и празником походити богослужење, да би тако на питомце религиозно уливисао. Ван овог пак нема у пркви више никакве дужности.

У опште пада му у дужност свима силама подизању и угледу завода привањати, васпитно на ученике уливисати, споразум завода с родитељским домом обдржавати, доброг начина предавања придржавати се и у добром колегијалном одношају стајати. Читањем стручних дела и листова себе усавршавати, те тиме на бољитак и напредовање завода утицати.

Сваки је пак учитељ обвезан водити записнике и све друге потребне школске и ине периодичне заводске списе.

§ 31.

Разредни старешина, кога управитељ при почетку школске године за сваки разред именује, има мир и поредак у свом разреду обдржавати.

У дужност му спада и све на разред спадајуће записнике водити и у конференцији учитељској о унутарњем и спољашњем стању и знатнијим догађајима свога разреда извешће давати.

§ 32.

Управитељ је најближи предпостављеник завода. Он води непосредан надзор над овим и јесте за благостање завода у наставном и дисциплинарном обзиру одговоран. Он заступа завод споља и обдржава саобраћај са предпостављеним властима, те бди, да се законске одредбе испуњавају.

Управитељ мора имати у виду тачно стање завода у сваком дакле погледу, те и педагошки ход наставе надзирати. Управитељ има дакле: 1. главни надзор над заводским локалом, училима и библиотеком; 2. поделу наставних предмета на поједине учитеље и утврђење распореда часова; 3. пазити на наставу и дисциплину; 4. руководити учит. конференције; 5. делити распуст учитељима највише на 8 дана; 6. располагати заменом учитеља у настави, кад је овај спречен; 7. одређивати дан испита; 8. поднашати периодичне налоге и издати годишњи извештај о целокупном стању завода школској власти. Осим тога водити све, као таквом, у делокруг му спадајуће списе званичне и акта.

При подели предмета има нарочито обзирати се на унутарњу везу између појединих — по могућности.

Чим је више од 1 дана за време распуста отсутан, има под означањем заменика, кога из учитељства изабере, школ. власти пријавити. Ако отпуст не пада у законом означен распуст, то има од исте власти отпуст потражити.

Осим свега овог надзире и економа и остало заводско особље.

§ 33.

Неиспуњавање дужности ма у ком погледу вуче собом посљедиц државног закона о казнама.

§ 34.

Сем учит. особља постоје на заводу економ, надзиратељ, васпита-
чица и послужитељи.

§ 35.

Дотично особље има се држати реда управитељем завода означеног.
Исто особље управитељ поставља и отпушта.

VI.

Учитељске конференције.

§ 36.

Сваког месеца има се ван школског времена једна редовна учитељ.
седница обдржавати.

Ванредна седница бива, кад ју управитељ за нужну нађе, или на
захтев два, или више чланова; управитељ председава и сазива исте. У
случају, ако је спречен, заступа га службовањем најстарији наставник.

Чланови седнице су сви учитељи завода. Помоћни учитељи имају
само саветујући глас.

Сви учитељи имају седници присуствовати и свако се отсуство у
протокол означаи. Протокол се у седници заврши и од свих присутних
потпише.

Предмети седнице су нарочито: 1. Одредбе и предлози у погледу
извађања наставног плана; 2. предлози за увађање нових књига и учила;
3. закључци за набавку учила у граници дозначене дотације; 4. одлуке
о пријему нових питомаца; 5. предлози за издавање стипендија; 6. до-
говор у погледу стања наставе и дисциплине о моралном владању и ус-
пеху питомаца у науци; 7. о употреби дисциплинарних средстава; 8. од-
луке о прелазу питомаца у старије разреде и о дозволи опетовног ис-
пита; 9. испитивање и стављање до знања свију од власти надохлих
предмета. Осим тога има сваки члан право и дужност говорити о дога-
ђајима у заводу.

Редовне седнице теку овим редом: а) извештај о изведењу пређе
стављених закључака; б) саопштење надохлих дописа; в) извештаји разр.
старешина о својим разредама; г) што се на наставни план односи; д)
учила и помоћна средства; е) разни предлози чланова. Управитељ при
подељеним гласовима одлучује.

Је ли случај, да се управитељ са већином учит. особља не подудара,
то има право: закључак успоставити и нужне привремене наредбе издати;
но дужан је ипак одмах с прилогом мотивисаних предлога већине школ.
власти извешће поднети и ове одлуку саопштити.*)

У Митровици. Фебруара 1890.

*) § 9. овога предлога поунити ваља по жељи г. писца са овом алинеом:

§ 9.

„На хуманитарним заводима се дакле и кандидати по свршеној
учитељској школи примају на стручно образовање, те су тако ови заводи
и школе за стручну спрему.“

УСКРШЊИ ПУПОЉИЦИ.

ТРОПАР.

Христос Господ васкресе из мртвих,
 Смрт је својом уништио смрћу
 И онима у гробови доле
 Нов је живот даровао тиме.

Васкресење анђели Ти поју
 На небеси, Спаситељу Христе.
 Дај и нама људима на земљи:
 Чистим срцем да славимо Тебе!

НА ЈУТРЕЊУ.

Недељом се поје и овај припев:

*Помилуј ме и смилуј се, Боже,
 По великој милости на мене!
 По множини подашности Своје
 Очисти ми преступе и грехе!*
 Из гроба је ускрсао Исус,
 Као што је прорекао био,
 Вечно жиће човечанству даде
 И тим вељу милост нам указа.

И П А К О Ј.

Предваривши, претекавши јутро,
 Пошле жене са мирисним уљем, —
 Ка̄м су нашле одваљен са гроба
 И чуле су од анђела речи:
 Оног, који свагда је у сјају,
 Што тражите ка' човека с мртви?
 Погледајте: покрови су празни!
 Потеците и казујте свету,
 Да је — ето — васкрсао Господ,
 Смрт је славно умртно сада, —
 Прави Син је истинитог Бога, —
 Те васцело спасао је људство.

К О Н Д А К.

Ма и у гроб што за нас бејаше
 Сишао се, бесамртни Христе,
 Паклену си разрушио силу,
 Те си као победилац, Боже,
 Ускренуо, устао из мртвих;
 Мироносним женама си тада
 Навестио: радујте се!... мир си
 Међу Своји апостоли дао,
 А палима ускренуће пружаш.

Иван М. Поповић.

ПОЗИВ

српском народном учитељству из карловачке митрополије.

Што је учитељство наше с ове стране толико желело, за чим је толико тежило, испунило се. Високо кр. угар. министарство унутарњих послова потврдило је 21. јануара о. г. под бр. 3667. правила лане основаног „Друштва срп. учитељског конвикта у Новоме Саду.“

Изаслати привремени управни одбор тога друштва састао се данас овде, привремено се конституисао и отпочео да спрема све, што је нужно, да ова установа може у смислу одобрених друштвених правила (§ 47.) отпочети законито деловање своје још ове године. У то спремање иде у првој линији попис чланова за ово друштво, те у то име част је потписаном одбору: да овим путем позове сву господу Србе учитеље и гђе и гђице учитељице из карловачке архиепископије и митрополије српске без обзира, на којој и каквој школи служе, да се изволе уписати за редовне, или основне чланове овог корисног удружења и не само да се сами уписују, него се умољавају и да приону свим маром својим, да поред чланова оснивача набаве и што већи број и чланова потпомагача и потпомагачица.

Оснивач може бити сваки учитељ Србин и Српкиња православне вере из опсега карловачке архиепископије и митрополије српске, који се обвезе, да ће уредно и тачно за пет година дана уплаћивати годишње по 3% од своје целокупне плате, изузимајући станарину и огреварину. Ово може у годишњим, или четвртгодишњим ратама плаћати.

Потпомагачи су пак они Срби и Српкиње, који на једанпут, или у годишњим ратама за пет година уплате најмање 50 фор. у друштвену благајницу.

Оснивачи чланови имају решавајућег гласа и право активног и пасивног избора часника и одборника у скупштини, а при том и право уживања питомачких благодати у друштвеном конвикту за своје синове и кћери, који се уче у Новоме Саду на средњим школама. Питомаца ће бити бесплатних и с врло умереном ценом, како и колико то скупштина друштвена буде одредила.

Потпомажући чланови имају саветујућег гласа у скупштинама и ако се на расписан стечај од овог друштва не пријави довољан број компетената питомачких, могу и њихова деца бити учасници овог друштвеног завода.

Завод ступа у живот кроз пет година, дакле 1895. године.

Потписани приврем. одбор дао је тискати правила и нужне изјаве за уписивање у чланство и разашиће ове свима већим учитељским зборовима, па и појединим пријатељима из ове митрополије, да прикупљају и уписују чланове, а послаће то на захтевање и сваком поједином члану, који изјави жељу, да ће купити чланове, или хоће да ступи у ово друштво.

Прва редовна скупштина за законито конституисање овог друштва сазваће се идућих школских ферија. И на њој ће моћи законито учествовати само они, који се донде буду уписали за чланове овог друштва.

Овом приликом умољавамо сваког брата и сестру, који су ма од

кога за ову цел примили, или скупили дарове, да то пошљу потписаном одбору, а умољавамо учтиво и поједина друштва и корпорације, која су за ову цел приређеним забавама прибрали прилоге, да изволе послати те прилоге одбору овом било у новцу, било пак у књижицама уложницама.

Умољавамо даље све српске и побратимске хрватске листове из Угарске и Троједнице, да изволе прештампати овај проглас.

Из седнице привременог управног одбора „Друштва срп. учитељског конвикта у Новоме Саду“ држане 15. (27.) фебруара 1890.

Јован Мариф с. р.,
первовођа.

Аркадије Варађанин с. р.,
председник.

ПРИПРЕМА ЗА ПИСАЊЕ.

1. Разпознавање страна у школској дворани.

III.

(Свршетак.)

а.) Предња страна — напред.

Пазите децо! — Где стојим ја од вас, Токо? — Реци то исто, Лексо! — Реци то исто и ти, Шандоре! И т. д. Реците то сви! — Запамтите! Ова страна, где ја од вас сад стојим, зове се предња страна. — Како се зове ова страна, на којој ја од вас сад стојим, Нићо? — Како се зове ова страна, где ја од вас сад стојим, Живко? И т. д. Како се зове ова страна, на којој ја од вас сад стојим? Сви! — За што се ова страна зове: предња страна, Илија? И т. д. Зашто се ова страна зове: предња страна?

Вештање:

Пазите! — Опружите ми вашу десну руку напред! — Склопите је! — Опружите вашу леву руку напред! — Склопите је! — Десну руку напред! — Склопите је! — Леву руку напред! — Склопите је! — Обе руке напред! — Склопите их! — Обе руке напред! — Склопите их! И т. д.

б.) Стражња страна — остраг (натраг).

Пазите, децо, даље! — Где стојим ја од вас, Иване? — Где стојим ја од вас сад, Стево? И т. д. Где стојим ја од вас? Сви! — Запамтите! Страна, на којој ја од вас сад стојим, зове се *стражња страна*. — Како се зове страна, на којој ја од вас сад стојим, Пајо? И т. д. Како се зове ова страна, на којој ја од вас сад стојим? Сви! — Зашто се ова страна зове: стражња страна, Васо? И т. д. Зашто се ова страна зове: стражња страна? Сви!

Вештање:

Устаните! — Опружите десну руку натраг! — Склопите је! — Опружите леву руку натраг! Склопите је! Десну руку — натраг! — Склопите је! — Леву руку натраг! — Склопите је! — Обе руке натраг! Склопите их! И т. д. — Седите!

Вештање обема рукама у четири позната правца.

Пазите! — Десну руку (опружите) на десну страну! — Склопите

је! — Леву руку — на леву страну! — Склопите је! — Десну руку — натраг! — Склопите је! Леву руку — натраг! Склопите је! — Обе руке — напред! — Склопите их! — Обе руке натраг! — Склопите их! — И т. д. Седите! — Устаните! — Окрените се на десну страну! — Окрените се напред! — Окрените се натраг! — Окрените се напред! — Десно! — Напред! — Лево! — Напред! — Натраг! — Напред! И т. д. Седите!

IV.

а.) Горња страна — горе.

Пазите, децо! — Куда гледим ја, Радо? — Куда гледим ја, Савета? — Реци и ти, Јелка! — Кажи и ти, Миливоју! И т. д. Реците сви! — Запамтите! Страна, куда ја сад гледим, зове се *горња страна*. — Како се зове страна, куда сам ја гледао сад, Васо? И т. д. Како се зове страна, куда сам ја сад гледао? Сви! — Зашто се зове горња страна, Пело? И т. д. Зашто се зове горња страна? Сви!

Вештање:

Устаните! — Пазите! — Сви гледајте — горе! — Управо! — Горе! — Управо! И т. д. — Десну руку (подигните) горе! — Склопите је! — Леву руку — горе! — Склопите је! — Обе руке — горе! Склопите их! И т. д. Седите!

б.) Доња страна — доле.

Пазите сад! — Куда гледим ја сад, Иване? — Реци и ти, Тезо! — Реци и ти, Неранца! И т. д. Куда гледим ја сад? Сви! — Запамтите! Страна она, куда ја сад гледим, зове се *доња страна*. — Како се зове страна, куда сам ја сад гледао, Шацо? — И т. д. — Како се зове страна, куда сам ја сад гледао? — Сви! — А зашто се ова страна, куда сам ја сад гледао, зове доња страна, Урошу? И т. д. — Зашто се ова страна, куда сам ја сад гледао, зове доња страна? Сви!

Вештање:

Устаните! — Пазите! — Гледајте сви — доле! — Управо! — Доле! — Управо! И т. д. — Десну руку (спустите) доле! — Склопите је! — Леву руку — доле! — Склопите је! — Обе руке — доле! — Склопите их! И т. д. Седите!

Вештање с рукама на изменце.

Устаните! — Пазите сви сад! — Гледајте — горе! — Доле! — Горе! — Доле! — Десну руку — горе! — Доле! — Леву руку — горе! — Доле! — Склопите је! — Обе руке — горе! — Доле! — Горе! — Доле! — Склопите их! И т. д. Седите!

V.

Вештање у свих шест, сад већ познатих праваца.

Устаните! — Пазите сви добро! — Десну руку — горе! — Доле! — Напред! — Натраг! — Десно! — Лево! — Леву руку — горе! — Доле! — Напред! Натраг! — Лево! — Десно! — Десну руку — горе! — Леву руку — доле! — Десну руку — напред! — Леву руку — натраг! Десну руку на леву страну! — Леву руку на десну страну! И т. д. — Обе руке — горе! — Доле! — Напред! Натраг! И т. д. Склопите их!

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
Окрените се лево! — На-пред: — Де-сно! — На-пред! — На-траг!
— На-пред! — Гледајте го-ре! — До-ле! — Де-сно! — На-пред! И т. д.*)

2. Разпознавање страна (крајева) и Ћошкова на табли школској и на таблици.

VI.

а) Познавање крајева — 1. на школској табли.

Пазите, децо! — Ово од табле зове се један крај. — Кажите ми, где је овај крај од табле, Игњате? — По томе, што је овај крај табле горе, како се зове? — Реци то исто и ти, Персо! И т. д. Како се зове овај крај од табле? Сви! — Шта је ово, Анка? — Где је овај крај табле? — Како се по томе зове овај крај табле? — Како се зове овај крај табле, Вранко? И т. д. Како се зове овај крај табле? Сви! — Зашто се зове доњи крај, Милане? И т. д. Зашто се зове доњи крај? Сви! — Шта је ово, Перо! — На којој страни стоји овај крај табле? — Како се по томе зове овај крај табле? — И т. д. Како се зове овај крај табле? Сви! — А зашто се зове леви крај, Милка? И т. д. Зашто се зове леви крај? Сви! — Шта је ово, Максиме? С које стране стоји овај крај? — Како се по томе зове овај крај табле? И т. д. Како се зове овај крај табле? Сви! Зашто се зове десни крај, Марија? И т. д. Зашто се зове десни крај? Сви!

Колико крајева има табла? — Пазите! — Говорите сви! — Који је ово крај? — Зашто је ово горњи крај? — Који је ово крај? — Зашто је ово доњи крај? Који је ово крај? — Зашто је ово леви крај? — Који је ово крај? — Зашто је ово десни крај?

Пазите! Сад ћете ми прстом показивати и говорити на питања! — Где је горњи крај табле? — Где је доњи крај? — Где је леви крај? — Где је десни крај?

б) Познавање крајева — 2. на таблици.

Таблице горе! (1—2—3!) — Пазите! Исто тако имате четири краја и на таблицама вашим. — Показујте ми: Где је горњи крај? — Где је доњи крај? — Где је леви крај? — Где је десни крај? — (Дуже вештање.)

VII.

а.) Познавање Ћошкова — 1. на школској табли.

Научили смо, децо, да табла има четири краја; али табла има још нешто, што морате научити. Пазите! — Шта је ово од табле, Илија? — Где стоји овај Ћошак од табле, Стево? — А на којој страни стоји горе, Милошу? — Па како се по томе зове овај Ћошак, Владо? — (Горњи леви Ћошак) — Који је ово Ћошак? Сви! — Шта је ово, Ацо? — Где стоји овај Ћошак? — А с које стране стоји горе, Милева? — Како се по томе зове овај Ћошак, Јоцо! (Горњи десни Ћошак.) — Који је ово Ћошак? Сви! — Шта је ово, Тривуне? — Где стоји овај Ћошак? — На

*) Вештања ова, изнесена у ових пет лекција, јесу за децу врло занимљива; она их с највећом веселošћу и пажњом врше. Она служе уједно и као допуна и део гимнастичним вештањима, која се дају без икаква приговора у школи изводити.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.UNILIB.BS

којој страни стоји доле? — Па како се по томе зове овај ђошак? (Дђњи леви ђошак.) — Који је ово ђошак? Сви! — Шта је ово, Саво? — Где стоји овај ђошак? — А с које стране стоји доле? — Како се по томе зове овај ђошак? (Дђњи десни ђошак.) — Који је ово ђошак? Сви!

Колико ђошкова, дакле, има табла, Пајо? — Пазите! — Који је ово ђошак? Сви! — Зашто се зове горњи ђошак, Мито? А за што се зове леви ђошак, Лазо? — Који је ово ђошак, Васо? — Сви! — Који је ово ђошак, Миливоје? — Зашто се зове десни ђошак, Младене? — Који је ово ђошак? Сви! — Зашто се зове дђњи ђошак, Радо? — Зашто се зове леви ђошак, Бранко? — Који је ово ђошак, Драгољубе? — Сви! — Који је ово ђошак? Сви! — Зашто се зове дђњи ђошак, Ненаде? — Зашто се зове десни ђошак, Жарко? — Који је ово ђошак, Нато? — Сви!

Сад ћете ми прстом показивати и на питања говорити. Пазите! — Где је горњи леви ђошак? — Где је горњи десни ђошак? — Где је дђњи леви ђошак? — Где је дђњи десни ђошак? И т. д.

Шта је ово од табле, где сад прст држим, Насто? — Зашто се ово зове среда табле?

VIII.

б.) Познавање ђошкова — 2. на таблици.

(По што се поновила VII. лекц.) — Таблице! (1—2—3!) — Пазите, децо, исто то имате и на вашим таблицама! — Ја ћу питати, а ви ми говорите и показујте на њима.

Где је горњи леви ђошак? — Где је горњи десни ђошак? — Где је доњи леви ђошак? — Где је доњи десни ђошак? — Где је среда табле? — (То исто и преко реда, док деца са свим добро не увештбају.)

После свестраног овог познавања прелази се на саму непосредну радњу на таблицама.

У Фелдварцу.

Т. К—ић.

ПО ПСАЛМУ 107.

Раздраган сам нешто, Боже благи,
У грудима игра срце моје,
А душа ми — од радости веље —
Не мож', а да: Теби не запоје.

На коју се год окренем страну,
Само Тебе величаћу, Боже,
Само Твоју узносићу славу, —
То ми душа и хоће и може.

Сам помис'о, Господе, на Тебе,
Довољан је, па да будем јаки;
Јер: уза Те, а са вољом Твојом,
Победиће противника сваки!

Н.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Специјални наставни план. Књижара Миливоја Каракашевића у Сомбору дала је не давно монографисати специјални наставни план за I, II, III. и IV. разред србске народне основне школе, састављен по плановима србских основних школа сомборских. Ову добро израђену и чисто издану књигу, која у великој четвртини износи 210 литографисаних страница са приложеним таблицама о распореду седмичних школских часова и пописом књига школских препоручујемо школама и учитељима, да је набаве и држимо, да ће им од велике користи бити моћи при састављању специјалног наставног плана, који се у почетку школске године за сваку школу и за сваки разред школски сачинити има. Цена је овом литографисаном делу 1 ф. 50 н. и може се набавити у књижари Миливоја Каракашевића у Сомбору.

Дар учитељској школи. Како нам из Г. Карловца јављају : г. Коста Слепчевић трговац у Глини писмом од 25. Фебруара о. г. завештао је србској учитељској школи у Карловцу стотину форинти а. вр. у спомен своје покојне супруге Јелене. Новац је тај предат на руковање православној србској црквеној општини у Г. Карловцу, која рукује и осталим закладама, што тој школи припадају.

Учитељски декрети. У седници Школ. Савета месеца марта ове године закључено је на предлог и молбу дотичних Е. Школ. Одбора, да се издаду декрети на учитељско звање следећима : госпођи Милицы удовој Стојшићки рођеној Деметровићевој на учитељско место у Срб. Ст.-Петру ; Васи Јовановићу за учитеља и Драгињи Антонијевићевој и Даринки Брэдваровићевој за учитељице у Меленцима ; Косани Димитријевићевој учитељици у Неузини ; Марији Милићевој учитељици у Новоме Саду и Милану Грујићу учитељу кулпинском.

Наименовања : Милан Јовановић пр. учитељ у Даљу наменован је за сталнога учитеља у истом месту. Наталија Грковићева подучитељица у Добринци наменована је за сталну учитељицу у истом месту. Милан Новаковић наместни учитељ у Грабову наменован је за привременог учитеља у Чепину. Привремена учитељица у Попинци Милена Бошковићева наменована је за праву учитељицу у истом месту.

Избори учитеља. За учитеља у Беодри изабран је Славко Трифунац бивши учитељ у Србском Пардању. За учитеља у Српском Падеју изабран је Светозар Пирошки бивши учитељ у Иванди. За учитеља у Мокрину изабран је Коста Петровић бивши учитељ у Фердину. За учитељицу у Тиса-Хиђошу изабрана је Даница Ђакова бивша учитељица у Црепаји.

НЕКРОЛОГ.

Марија Миловановићева, испитана срб. нар. учитељица и привремена учитељица на Клиси у Новом Саду, после дугог и тешког боловања преселила се у вечност 28. Марта о. г. Покојница је рођена 1865. у Мохолу. Свршила је најпре приватно девојачку школу у Новом Саду, а за тим је

са неуморним пријежањем редовно учитељску школу у Сомбору полазила и прошлог лета положила је испит за учитељско оспособљење са отличним успехом. У њој је Србство изгубило млађану вредну учитељицу, која би, да је живила, по својој спреми и по свом постојаном одушевљењу за рад служити могла за углед отличне васпитатељице.

Станко Петровић, учитељ у Рачи, преминуо је у Чалми у 25-ој години живота свог. Покојник је с отличним успехом свршио педагогијске науке у Загребу и био је врло добро сиреман и ревностан учитељ.

Стево Косановић, србски народни учитељ у Гламочу у Босни, преселио се у вечност 24. Марта о. г. у деветнајстој години млађаног живота свог. Свршио је летос србску учитељску школу у Горњем Карловцу с врло добрим успехом. Њега оплакује ојађена мати, брат и сестра. Бог да му душу прости!

РАЗНО.

Из закладе пок. архимандрита Ст. Михајловића шест примерака „Школскога Листа“ шаљу се ове године србским школама у Тарди, Ланчугу и Бати у будимској и школама у Јасеновцу, Плашком и Тушиловићу у горњокарловачкој епархији.

Дар школи србској у Невесињу. Г. Милан Настић старији учитељ у Лозници за покој душе свог непрежаљеног брата Јована Настића бившег учитеља сентомашког шаље ове године на дар „Школски Лист“ србској школи у Невесињу у Херцеговини.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Господину *Љубомиру Логичу* учитељу у В. Кикинди. Господине! Управа призренске богословије сматра за пријатну дужност, да Вам изјави своју дубоку захвалност на племенитом дару, односно пошљању „Школског Листа“ овој богословији. Хиљадили се такви Срби! Примите, господине, уверење о нашем одличном поштовању. У Призрену 20. марта 1890. г. Јером. Мелентије Вујић, управитељ богословије. М. Димитријевић, библиотекар.

Благородни господин *Балгазар Лешчан*, начелник обшине слатинске, благоизволео је и ове године сјетити се више подручних школа, односно сиромашне школске младежи, обдаривши исту са обућом. — Данас опет обрадова својом дарожљивом руком и сиромашну децу школе добровићке и сухомлачке, поделивши код сваке десет пари опанака.

На овом племенитом и хвале вредном делу сматра себи подписани за најугоднију дужност у име надарене сирочади школске рећи господину Лешчану срдачно и јавно: хвала! Дај му, Боже, здравље и дуг живот, а на радост многе сироте! У Добровићу 12. марта 1890.

О. Зјалић, учитељ.

Због обширног извештаја о учитељској скупштини шаљемо број 4. и 5. заједно. Број 6. изаћи ће 1. Јунија.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Витермана у Сомбору.